

Matuszewski, Adam

"Europa Środkowo-Wschodnia a Rosja XIX-XX wieku. W kręgu edukacji i polityki", Leszek Zasztowt, Warszawa 2007 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 53/3-4, 406-407

2008

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

akademicka – koniecznym warunkiem prawdziwej oświaty, autorka wskazała na rolę ruchu studenckiego w ówczesnych uniwersytetach rosyjskich, przedstawiła dyskusje nad nowym ustawodawstwem uniwersyteckim, wskazała na wpływ rewolucji 1905 r. na zmiany tego ustawodawstwa oraz omówiła nowe administracyjne uregulowania życia uniwersyteckiego w Rosji. W dołączonych *Aneksach* zostały zamieszczone kopie ustaw uniwersyteckich z 26 lipca 1835 r., z 18 czerwca 1863 r., oraz z 23 sierpnia 1884 r.

Andrzej Ś r ó d k a, Edward T o w p i k: *Przedstawiciele nauk medycznych. Członkowie Towarzystwa Naukowego Warszawskiego w latach 1907–1952*. Warszawa 2007 Dom Wydawniczy Elipsa, 47 s., nlb. 1s., ind.

Książka zawiera krótkie biografie wybitnych medyków, będących w latach 1907–1952 członkami Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Biogramy zostały uszeregowane w pięciu zasadniczych działach. W dziale pierwszym, *Farmacja*, znalazła się tylko jedna nota biograficzna, dotycząca Tadeusza Koźniewskiego. Dział drugi, *Nauki biologiczne*, podzielono na *Biochemię* i *Embriologię*. W dziale trzecim, poświęconym *Naukom klinicznym zabiegowym*, wyodrębniono: *Chirurgię ogólną*, *Ginekologię i położnictwo*, *Neurochirurgię*, *Okulistykę*, *Ortopedię i rehabilitację*, *Otolaryngologię*. W dziale czwartym, obejmującym *Nauki kliniczne zachowawcze*, wyróżniono: *Choroby zakaźne*, *Dermatologię i wenerologię*, *Ftyzjatrię*, *Internę*, *Neurologię*, *Pediatrię*, *Psychiatrię*, *Radiologię lekarską*. W ostatnim piątym dziale, poświęconym *Naukom medycznym podstawowym*, zgrupowano biogramy uczonych zajmujących się: *Anatomią patologiczną*, *Anatomią prawidłową*, *Farmakologią*, *Fizjologią człowieka*, *Higieną ogólną i epidemiologią*, *Histologią*, *Historią i filozofią medycyny*, *Medycyną sądową*, *Mikrobiologią lekarską*, *Neuropatologią* i *Patofizjologią*. W ramach poszczególnych podgrup biogramy uszeregowano w kolejności chronologicznej dat śmierci medyków. Na końcu książki znajduje się alfabetyczny *Indeks not biograficznych*.

Leszek Z a s z t o w t: *Europa Środkowo-Wschodnia a Rosja XIX–XX wieku. W kręgu edukacji i polityki*. Warszawa 2007 Studium Europy Wschodniej, Wydawnictwo Retro-Art., VII, nlb.1, 561 s., bibliogr., ind. Bibliotheca Europae Orientalis – XXVII, Studia 3.

Książka jest rezultatem ponad dwudziestu lat badań prowadzonych przez autora przede wszystkim w archiwach na Wschodzie. Dzieli się na siedemnaście rozdziałów. Rozdział pierwszy, zatytułowany: *Wychowanie na styku kultur*,

omawia problemy ogólne dotyczące przyszłego kierunku badań historyczno-oświatowych. Kolejne rozdziały poświęcone są zagadnieniom szczegółowym. Tak więc, rozdziały drugi i trzeci przedstawiają proces degradacji szlachty w guberniach zachodnich Cesarstwa Rosyjskiego; rozdział czwarty omawia procesy karne po likwidacji unii kościelnej na ziemiach litewsko-ruskich w 1839 r.; rozdział piąty poświęcony jest modernizacji struktur społecznych w XIX w.; rozdział szósty omawia działalność charytatywną w zakresie oświaty. Kolejne dwa rozdziały poświęcone są osobom szczególnie zasłużonym dla Litwy, wśród których rozdział siódmy przedstawia sylwetkę Eustachego Tyszkiewicza, a ósmy wileńskich krajowców. Rozdziały dziewiąty i dziesiąty przedstawiają wpływ powstania styczniowego 1863/64 r. na przekształcenia demograficzne i oświatowe. Rozdział jedenasty poświęcony jest legalnej działalności w Królestwie Polskim Kasy Mianowskiego, dwunasty nielegalnej działalności warszawskiego Koła Oświaty Ludowej, trzynasty zasługom Towarzystwa Miłośników Starożytnictwa i Ludoznawstwa dla kolekcjonerstwa i badań Litwy historycznej, czternasty – pracy polskich szkółek ludowych w latach 1905–1914 na Ukrainie. Rozdział piętnasty przedstawia obraz Wilna i inteligencji wileńskiej w świetle *Dzienników* Michała Romera w przededniu wybuchu pierwszej wojny światowej, szesnasty – omawia działalność Polskiego Kolegium Uniwersyteckiego w latach 1917–1919 w Kijowie. Ostatni rozdział jest poświęcony dwóm rosyjskim kolekcjom przechowywanym w Archiwum Instytutu Hoovera na Uniwersytecie Stanforda w USA. W dołączonych pięciu Aneksach zamieszczono: przekład ukazu Mikołaja I z 1831 r., na mocy którego rozpoczęto akcję degradacji drobnej szlachty w zachodnich prowincjach Cesarstwa Rosyjskiego; raport hrabiego Strogonowa z 1841 r. dotyczący praktycznych rozwiązań administracyjnych, jakie należało stosować wobec byłych unitów podczas akcji przywracaniu ich prawosławiu; tekst statutu Polskiego Kolegium Uniwersyteckiego w Kijowie z 1919 r.; znajdujące się w Archiwum PAN w Warszawie teksty sprawozdań dotyczących tajnego nauczania na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1939–1946 oraz protokoły przesłuchań profesora Ludwika Chmaja przez litewskie NKGB w latach 1944–1945. Książka zaopatrzona jest także w *Bibliografię* oraz indeksy nazwisk i nazw geograficznych.

Adam Matuszewski
Instytut Historii Nauki PAN
(Warszawa)